

"לבניינה של תורה" – חלק רמ"ה
שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י
"דְאֲנַשֵׁי קִדְשֵׁי תְהִיָּוֶה לְרֵי"

ולהתקדם, אך עניינם של ימים מיוחדים אלו הוא שבורא עולם גילה לנו בחסדו הגדול⁶ שנתן לנו את האפשרות לימים שבהם נוכל להשתלם ולהתעלות יותר⁷.

אם כן, עניינם של ימים אלו הוא עניינם של חיינו כולם, ועניינם של חיינו הלוא הוא, כפי שה"מסילת ישרים" מלמדנו בתחילתו⁸, להתענג על ה', לזכות יותר לאור האלוקי המופיע בחיים⁹. דבר זה הוא הנקרא תשובה.

אם כן, האם מצב זה משמח או מעציב? לפי המבט שהצגנו אלו הם ימים משמחים מאוד¹⁰. אולם, לא מכבר נתבקשתי למסור שיעור באחת האולפנות. שאלתי את הבנות כיצד הן חוות את הימים הללו. בתשובתן חשתי יחס לא חיובי, כמין עצבות ואפילו עצבנות. אך האמת היא, כאמור, שעניינם של הימים הללו הוא אפשרות גדולה להתקרב לבורא עולם ולתכלית שלנו בחיים, ודבר זה משמח

"הימים הנחמדים" הימים אלו, ארבעים הימים שמשה רבינו נמצא בהר סיני¹, ימי רצון הם². עניינם של ימי הרצון הגדולים הללו הוא תשובה.

ומהי התשובה? תשובה פירושה התקרבות לבורא העולם. החטאים מרחיקים את האדם מבורא העולם, ויוצרים כמין הפרדה בינינו לקונינו, כך מבואר בדברי הנביא³: "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מְבַדְלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים מִפְּנֵי מְשֻׁמוֹעַ", "ב"שערי תשובה" במקומות רבים וב"אורות התשובה"⁴, ואילו התשובה היא הסרת המחיצות והמסכים הללו. עיקרה של התשובה הוא עצם ההתקדמות, עצם ההתקרבות לקב"ה - בלימוד, בתפילה, בתיקון המידות, ביראה ובאמונה⁵. מובנה של התשובה הוא בעצם כלל עבודת ה'. אכן, במשך כל השנה עלינו להתעלות

מובנה האמיתי של התשובה: חיים מלאים אבל עם ממד של קודש.

כשאדם פוסע בדרך זו הוא מתמלא בשמחה ופניו מאירות. כמה זה נפלא לחיות חיים כאלו!

¹ ע"י טור אורח חיים, סימן תקפא

² ע"י טור אורח חיים, סימן קלד. ע"ע רש"י דברים פרק ט,

פסוק יח

³ ישעיהו נט, ב. ע"י גם בדברי הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ז, הלכה ז): "כמה מעולה מעלת התשובה. אמש היה זה מובדל מה' אלהי ישראל שנאמר: 'עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם'... והיום הוא מודבק בשכינה..."

⁴ ע"י פרק ג; פרק יג, אות ב; ועוד

⁵ ע"י אורות התשובה פרק יד, סעיף א

⁶ ע"י עולת ראייה חלק א, עמוד קנו ד"ה אנא

⁷ ע"י שערי תשובה שער ב, סעיף כו

⁸ תחילת פרק א

⁹ ע"י אורות הקודש חלק ג עמוד קסז-קסט

¹⁰ ע"י "שערי תשובה" פרק ד, סעיף ח

מאד. הרמב"ם בהלכות תשובה¹¹ מתאר את קרבת ה' הנרכשת מתוך התשובה, כפי שודאי דבריו מוכרים לכולנו: "גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה... התשובה מקרכת את הרחוקים, אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד" ! איזה דבר נפלא הוא זה !

"הבעת החיים השלמים" אעפ"כ, נראה כי יש דבר-מה בתהליך התשובה המטיל חשש על אנשים רבים. אנשים רבים סבורים שאם אנחנו מתקרבים אל הקב"ה פירושו של דבר הוא שאנחנו מתרחקים מהמציאות, כביכול - אם עולים כלפי מעלה אזי מתרחקים מקרקע המציאות. נדמה בעיניהם כי התשובה והמציאות הם תרתי דסתרי. נראה להם כאילו תהליך זה מגביל אותנו וחוסם את כוחות החיים והשמחה, כך חושבים רבים. לכן התשובה נתפסת בעיניהם כדבר מאיים. התשובה נתפסת כמין "הדתה", כפי שנוהגים היום לומר לגבי הצבא שלנו, ישנם כאלו שזה מאיים עליהם, שהם חוששים מכך, מפני שהם תופסים שהדבר סוגר את החיים ומצמצם אותם.

בגמרא במסכת שבת¹² אנו רואים שלמרות שעם ישראל הגיע להר סיני כבר ביום הראשון של אותו חודש סיוון שבו ניתנה התורה, שהיה אז גם יום ראשון בשבוע, הקב"ה לא אמר להם כלום באותו יום. מדוע? מסבירה שם הגמרא: "משום חולשה דאורחא", משום חלישות הדרך. בני ישראל הגיעו זה עתה מן הדרך

במדבר והם עדיין מותשים מתלאותיה, והקב"ה העדיף שבטרם יקבלו את התורה עם ישראל יתחזק, שהחיוך יחזור לפנים שלהם. את התורה הולכים לקבל מתוך חיים שלמים, מתוך בריאות של גוף ובריאות של נפש, לא מתוך מצב שמרוב עייפות קשה לבוא לידי שמחה והתעוררות. כך רצה רבש"ע, אע"פ שיש בכך עיכוב למתן התורה. כתב על כך הרב קוק בעין איה¹³: "הקדושה העליונה היא הבעת החיים השלמים, בכל מילואם". הקדושה השלמה מובנה אינו לחסום את כוחות החיים אדרבה היא בריאות ורעננות, לכן נכון יותר שבני ישראל ינחו לפני המעמד הקדוש. אדם נינוח, אדם שנח מעייפותו, הוא אדם שיכול יותר להאיר פנים ולהיות שמח.

הרב קוק זצ"ל בספרו המיוחד "ערפלי טהר" מגדיר את דרכם של הצדיקים. לעיתים הצדיק נתפס בעינינו כמסכן וכחשוך, כמוגבל, אבל הרב קוק מתאר בפנינו דמות שונה לחלוטין. כך הוא כותב¹⁴: "צדיקים באמת צריכים להיות אנשים טבעיים, שכל תכונות הטבע של חיים ובריאות" - איננו נלחמים בתכונות החיים שבורא עולם יצר אותנו עימן, אלא אנחנו חיים איתן בצורה הנכונה. [כמובן, שעל אותן תכונות השייכות לאיסורים איננו מדברים, אלא כוונתנו לדרך ההתנהגות באופן כללי]. לכן, דרכם של הצדיקים היא דווקא בדרך של חיים ובריאות, "ואז הם יכולים בעילונים להעלות את כל העולם וכל יקומו עמם". כאשר רואים צדיק כדוגמת הצדיק שהרב

¹³ שבת חלק ב, פרק ט, סעיף כב (עמ' 171)

¹⁴ עמ' טז (מהדורת תשמ"ח); שמונה קבצים קובץ ב, סעיף לג

¹¹ פרק ז, הלכה ו

¹² דף פו, ע"ב, כשיטת ר' יוסי

כפי שהרב ממשיך: ”ועם זה איננו נעשה זר לעולם”, ח”ו איננו טוענים שיש להיות זרים לעולם, ”אלא הוא מרומם עמו את העולם ואת החיים”. אכן, במידה ויש שפלואות על האדם להתרומם מעליהן, לחשוב לעצמו: ”זו אינה הדרך! אני התרוממתי, אני מנסה להתקדם”, בדרך זו אדם מכיר בכך שיש דברים שמתאים לדבר ויש דברים שלא מתאים לדבר, אבל האם זה אומר לגרוע משהו מן החיות? להפך! אפשר להתמלא מן החיים, להנות מהם ולשמוח בהם, אלא שיש לתת להם ממד של קדושה, ממד עליון של חיים, ממד של הבנת חיים נכונה כבסיס לגילוי הקדושה בחיים. היינו להבין שלחיים שלנו יש ערך אלוקי!

פעמים רבות שמענו ממו”ר הרב הדרי שליט”א: מה פירוש המילה ”אדם”? המילה ”אדם” מצד אחד רומזת לאדמה, ומהצד השני רומזת ל”אֲדָמָה לְעִלְיוֹן”, כל חייו האדם חי במתח שבין שני קטבים אלו.¹⁷ מה משמעות הדבר ”להיות אדם עליון”? האם הכוונה להיות מלאך? ודאי שלא לזאת הכוונה, הרי יש לרבש”ע בשמיים רבבות מלאכים. הכוונה היא שרבש”ע רצה מאיתנו להיות בני אדם כמלאכים.

”לשוב אל החיים”

לאור זאת מובנים דברי הרב ב”אורות התשובה” המשלימים את שלמדנו עד עתה: ”דווקא מתוך התשובה האמתית הטהורה צריכים לשוב אל העולם ואל החיים, ובזה משיבים את הקדושה על מכונה וממליכים את השכינה בעולם”.

קוק מתאר בפנינו מתמלאים רצון להידמות לו ולחקותו: ”צדיק כזה אני רוצה להיות!”. במידה וחשבתי בטעות שהצדיק הוא מסכן ומנותק, שידיו כבולות מפני ציווי התורה, למדנו מדברי הרב זצ”ל שדימוי זה אינו שייך למתכונת של הקדושה ושל הצדיקות במובן הנכון שלה. יתירה מזאת, דרך זו של חיים בריאים היא דרך שכל המציאות מתרוממת איתה. רואים עד כמה צדיק זה שמח וחי ומחובר למציאות, נפלא! כך הלב נפתח לקבל ממנו, כך נבנה הרצון לחיות חיים כאלו.

אמנם, בטעות חושבים שהתשובה מעוניינת לדכא את כוחות החיים. בשל טעות זו לא יכלו להבין את הרב זצ”ל כשכתב באור חיובי על ההתעמלות שעושים צעירי ישראל¹⁵, האם ייתכן שההתעמלות תעלה בקנה אחד עם בית המדרש?! אך, אם המבט היסודי הוא שכוחות חיים בריאים הם בריאות ורעננות המאפשרות גדלות תורה, שזו דרך הצדיקים, שדרך התשובה איננה סותרת את החיים, או אז המבט הינו אחר לחלוטין.

לאור תפיסה זו כתב הרב ב”אורות התשובה”¹⁶: ”התשובה מרימה את האדם למעלה מכל השפלואות הנמצאות בעולם” - התשובה מרימה את האדם מהדברים הקטנים של העולם. למשל, האדם לומד ”שמירת הלשון” ובעקבות כך חושב: ”האם אכנס לשיח הנמוך שאני שומע בעולם או שאני קצת מתרומם?” כמוכן שמהלך כזה אינו בהכרח אומר להתנתק,

¹⁷ על של”ה תולדות אדם, פתיחה אות כג; נעם אלימלך תחילת פרשת וישב

¹⁵ אורות התחיה פרק לד
¹⁶ פרק יב, אות א

היהדות, כלשון הפסוק²⁰: **”כִּי אָדָם אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחְטָא”**. מעצם היותנו בני-אדם אנחנו מועדים לטעויות, אלא שיש לדון מהי המסקנה העולה מכך.

לזאת כוונת הרב קוק ב”אורות התשובה”²¹: **”שלמותם של החיים היא דווקא עם המשך התגלותם על פי טבעם העצמי”**, היינו ללכת עם החיים בצורה הטבעית שלהם. אך אולי יש מקום לטעון: **”שמא עלינו לברוח מהחיים ובזה נינצל מכל מכשול? אולי מוטב בכלל להתנגד לטבעיות של החיים, שהיא המולידה את השגיאות והחטאים?”** - האם אכן זהו רצון ה' ? מלמדנו הרב קוק: **”וביטול עצם טבעיותם של החיים, כדי שיהיה האדם בלתי-חוטא, זהו עצמו החטא היותר גדול”**, אם אכן נגיד שהפתרון הוא לבטל את החיים. כך הוא אחד ההסברים בגמרא²² מהו חטאו של הנזיר, האמור בפסוק²³: **”וְכִפֹּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ”** - וכי למה ברכת? בגלל שהיו לך בעיות עם יצרך הרע החלטת להינזר מן היין? אדרבה, קדש על יין ודע כיצד לשתות יין בצורה נכונה. הבריחה מהעולם הזה היא איננה הפתרון שהתורה רצתה מאתנו, אלא הקב”ה ברא את החחים וברא את התשובה²⁴, המוליכה אותנו בתוך הסבך של העולם הזה, ולכן התשובה קדמה לעולם²⁵. עד כמה זה נפלא, עד כמה זה משמח, עד כמה זה מרומם!

רבש”ע גילה לנו את הרצון האלוקי כביכול, במידה שאנו מסוגלים להבין, שהקב”ה איווה לו דירה בתחתונים¹⁸. כמו שציוונו לעשות בעולם הזה בית לשמו, למרות שהוא נשגב ומרומם מעל הכל, אלא שיש כביכול רצון אלוקי שהשכינה תופיע במציאות. כך הוא גם בנידון דיין. התשובה מביאה את האדם לחיים שיש בהם ממד רוחני עליון. היא אינה כאומרת לו: **”אל תטעם את החיים”**, אדרבה הקב”ה נתן לנו אפשרות לצרוך את כל הדברים במציאות בדרך הנכונה והבריאה והמותרת¹⁹ - אם זה, כמשל, את יצר העריות בצורה של משפחה, בצורה מתוקנת ובזמן הנכון, או את יצר האכילה בצורה הנכונה. באופן זה כל הדברים מקבלים ממד הרבה יותר עליון, מפני שעל ידי כך מתבאר כי עניינם של החיים הוא אחר, עליון ומרומם. [ודאי שאם הדברים אסורים אז כלל לא שייך לצרוך אותם. לדוגמא, אינני יודע האם בשר ”דבר אחר” הוא בשר טעים, אך ודאי שלא נגיד שאם הכוונה של התורה שנהנה מן החיים אז יש מקום לאוכלו, ודאי שהדבר אסור אף אם בשר זה טעים עד למאוד.]

הקב”ה נתן לכל אחד ואחד מאתנו כוחות שונים, כוחות שמתאימים למשימה הגדולה האלוקית שכל אחד ואחד מאתנו הוא חלק ממנה. אעפ”כ, למעשה לא ייתכן שאדם לעולם לא ישגה, לא ייתכן שהאדם לעולם לא יחטא. כך היא תפיסת

²⁰ קהלת פרק ז, פסוק כ

²¹ פרק ה, אות ו

²² נדרים דף י, ע”א; נזיר דף יט, ע”א

²³ במדבר פרק ו, פסוק יא

²⁴ ע”א ירושלמי מכות פרק ב, הלכה ו

²⁵ נדרים דף לט, ע”ב (עיי”ש בר”ן ד”ה שבעה); מדרש תנחומא נשא יט

¹⁸ מדרש תנחומא נשא סימן כד; ע”א תניא פרק לו

¹⁹ ע”א חולין דף קט, עמוד ב: ”אמרה ליה ילתא לרב נחמן: מכדי כל דאסר לן רחמנא - שרא לן כוותיה (כל שאסר לו הקב”ה התיר לנו דבר-מה השווה לו)”, והיא האריכה בדוגמאות לעיקרון זה, ושאלה האם יש בר-מה שבו טעם חלב ובשר. רב נחמן נענה לשאלתה וביקש שיכינו לנו כחל, עטיני פרה.

התורה אומרת²⁶: ”וְאֲנֹשִׁי קֹדֵשׁ תִּהְיוּן לִי”, אומר לנו הקב”ה: אני רוצה שתהיו אנשים אבל היו אנשי קודש²⁷! היו אנשים שחיים את החיים, היו כבני אדם, אבל חיו בחיים מלאי צדקות, קדושה וערך החיים בצורה נכונה. זהו מובנה האמתי של התשובה: חיים מלאים אבל עם ממד של קודש. כשאדם פוסע בדרך זו הוא מתמלא בשמחה ופניו מאירות. כמה זה נפלא לחיות חיים כאלו! אכן, כאשר מביטים על מי שחי באופן זה הדבר ניכר עד כמה הוא שמח וקורן, ולהפך לפעמים דווקא אותם שנראים בעינינו כחיים בצורה משוחררת וחסרת כבלים מתהלכים בעיניים כבדות ובחוסר שמחה.

נסיים בביטוי נפלא מאוד שכתב הרב לבני הישיבות, תופשי התורה²⁸: ”אנחנו חייבים לעבוד עם החיים ובעד החיים, כדי לקדש את החיים”.

²⁶ שמות פרק כב, פסוק ל

²⁷ שפת אמת שמות תרל”ב: ”בשם הרה”ק ז”ל מקאצק ע”פ ’וְאֲנֹשִׁי קֹדֵשׁ תִּהְיוּן’: להיות שמירת הקדושה במעשה אנוש ותחבולותיו. פי’ שאין מחסור להשי”ת מלאכי עליון שרפים וחיות הקודש. רק שמתאוה לקדושת אנשים ולכן המשיך נצוצי קדושה גם בעוה”ז במדה וצמצום”.

²⁸ אגרות הראיה חלק א, אגרת כז, עמוד כו

